

Nacional

Exhumació de fosses de víctimes del franquisme

El govern ha aconseguit identificar vuit víctimes de trenta que se n'han recuperat

La JNC es desmarca de forma clara del PDeCAT

La formació juvenil aprova per una amplíssima majoria sumar-se al projecte de Junts

VOL VIURE EN
#CATALUNYALLIBERTAT

Sánchez i ERC: l'hora clau de la legislatura

SOCI • El president espanyol ja té el sí de Cs però busca Aragonès en la suspensió de regles fiscals dimarts al Congrés pensant en les lleis que venen **FI** • Pressupost, memòria i CGPJ, a l'horitzó **VOT** • Esquivar el PP per triar jutges necessita el sí d'ERC

David Portabella
MADRID

“Els demanem que aguantin perquè, si aguanten, nosaltres aguantarem.” Aquest és l'avís lacònic que el republicà Gabriel Rufián va fer a l'hemicicle del Congrés el 9 de setembre interpellant Pedro Sánchez quan la passió socialista per explorar amb la mesa de diàleg, per a Sánchez i ERC arriba l'hora de la veritat amb una agenda de lleis vitals i el president comença a oblidar la temptació de Cs per buscar de nou Rufián i la resta de socis de la investidura. L'hora clau de la legislatura s'inaugura dimarts al Congrés, amb la votació de la suspensió de les regles fiscals per cancel·lar els objectius de déficit i de deute per al 2020 i el 2021, i Sánchez i la ministra d'Hisenda, María Jesús Montero, tenen el sí de Cs però busquen també el sí de Pere Aragonès pensant en les lleis que venen.

La suspensió de les re-

Una censura de Vox que cohesiona

A vegades una crisi familiar necessita un atac extern per propiciar un replegament de files i, en la coalició del PSOE i Podem –amb xocs no resolts com ara per Felip VI–, això és el que està aconseguint ja la moció de censura de Vox que es debat al Congrés a partir de les nou del matí de dimecres i que es vota dijous.

Si Pablo Casado hi veu un atac al PP com a partit alfa de la dreta, Vox escoltarà una polifonia antifeixista que va del PSOE a la CUP passant per ERC i JxCat. L'independentisme, a més, ajuda el govern a derrotar la reprovació del vicepresident Iglesias pel cas Dina i del ministre Fernando Grande-Marlaska (Interior).

gles fiscals té un rètol molt tècnic però és una jugada de gran transcendència política que, segons fonts parlamentàries, va més enllà del diàleg PSOE-ERC a Madrid i té en contacte els dos extrems del pont aeri: la ministra Montero i Aragonès com a responsable de la hisenda catalana amb funcions de president. Si l'aprovació del sostre de despesa estatal ja té la seva repercussió sísmica en les arquitectures catalanes, en aquest cas l'afectació és màxima pel que suposa d'alleugerir la cotilla de l'austeritat. Perquè es tracta de la primera vegada que es recorre a l'article 135.4 de la Constitució –el peatge d'austeritat que la troica va imposar el 2011 a Rodríguez Zapatero–, que fixa que els límits de déficit i de deute “només podran

superar-se en cas de catàstrofes naturals, recessió econòmica o situacions d'emergència extraordinària que escapin al control de l'Estat i perjudiquin considerablement la situació financera o la sostenibilitat econòmica o social de l'Estat, apreciades per la majoria absoluta dels membres del Congrés dels Diputats”.

La votació clau del mes

Tot i la imminent moció de censura de Vox contra Sánchez que es debatirà dimecres i dijous i l'elevat punt d'ebullició al qual ha arribat l'olla política madrilenya, tots els interlocutors governamentals i del PSOE esmenten el debat i la votació de dimarts a la tarda com la cita clau del mes pel que té de mesurar la gasolina amb la qual

viatja el govern de coalició al dipòsit. La votació es produeix després que el govern espanyol aprovés un límit de despesa no financer o sostre de despesa rècord de 196.097 milions per al 2021 i hagi fixat una referència de déficit per al 2021 del 7,7% del PIB confiant en una millora de l'economia. El repartiment inicial del pastís del déficit del 7,7% és d'un 2,4% per a l'administració central, d'un 2,2% per a la Generalitat i la resta de les comunitats, d'un 3% per a la Seguretat Social i d'un 0,1% per als ajuntaments i ens locals. Es tracta ara per ara de percentatges de referència subjectes a la flexibilitat obligada per la crisi de la pandèmia. Però aquests percentatges no es voten en el ple de dimarts.

La ministra d'Hisenda sí que valora i molt poder aprovar la salvaguarda constitucional per donar seguretat jurídica al pas previ a l'elaboració del pressupost. El govern de Sánchez ja va tastar un escarment dels socis amb la derrota al Congrés del decret dels romanents municipals i ara no es pot permetre un fracàs quan han passat 29 mesos des de la moció de censura del juny del 2018 que va desallotjar

Rufián passa per davant dels escons de Sánchez i Iglesias a l'hemicicle del Congrés ■ EMILIO NARANJO / EFE

Mariano Rajoy i el pressupost que encara està en vigor és el de Cristóbal Montoro, sotmès a pròrrogues successives. El compromís de Montoro és presentar el pressupost “abans que acabi el mes d'octubre”. “És molt important que tinguem pressupost, i les negociacions es juguen

Vint-i-nou mesos de l'adeu de Rajoy i els comptes de Montoro, en vigor

en la discreció”, manté la ministra d'Hisenda.

Cs: “O dreta o esquerra”

Que la passió socialista de la primavera s'ha glaçat a la tardor ho percep Cs. “El govern no compleix i no sabem a què està jugant ni

amb qui vol negociar. Té al davant un camí que s'obre en dos i ha d'escollir el desviament de la dreta o de l'esquerra, no té cap més disjuntiva. I remoleja”, es lamenta el portaveu de Cs al Congrés, Edmundo Bal. “No donarem ni una sola excusa al govern perquè pugui dir: «No m'ha quedat cap més remei que anar-me'n amb ERC»”, rebla Bal.

En l'aposta de Sánchez d'oblidar Cs i de retornar a l'equació que li va donar la investidura amb ERC, el PNB i EH Bildu, hi pesa també el caos madrileny: Cs ha vestit l'uniforme de la responsabilitat al Congrés amb Bal com a rostre visible durant l'alarma –per la baixa per maternitat d'Inés Arrimadas–, però Cs és ara el còmplice del desgavell perpetrat per la

L'APUNT

Creure o no creure en Madrid

Jordi Panyella

Aquesta setmana els periodistes han tornat a trepitjar les obres de la gran estació de tren de la Sagrera de Barcelona. Com que hi ha algun petit avenç per explicar, s'hi va convidar càmeres i plomins. L'incompliment de l'agenda de l'obra és tan gran que sembla mentida que als seus responsables no els caigui la cara de vergonya de convidar-hi la premsa. Les promeses

incomplertes a la Sagrera és la gran metàfora dels incompliments sistemàtics de l'Estat amb Catalunya en tots els àmbits, matèries i colors. Ara toca a Esquerra negociar amb els socialistes espanyols promeses a canvi de vots. I a la fi tot es redueix a això, a creure en la paraula d'un estat no complidor i pitjor pagador. Creure-hi o més aviat no creure-hi, que ja tocaria.

La mesa i més, en l'agenda dels incompliments

Les urgències del govern de Pedro Sánchez a l'hora de trobar socis que li aprovin les lleis tenen la contraindicació d'una carta de presentació que no ajuda a seduir els socis eventuals: una agenda d'incompliments flagrants. En el pacte d'investidura amb ERC, la mesa de diàleg havia de néixer al cap de 15 dies de la formació del govern i no es va reunir fins al 26 de febrer amb una iconografia inèdita a La Moncloa i pròpia d'una cimera de dos estats. En aquella cita es va acordar que la mesa seria una cita mensual fixa que alternaria Madrid i Barcelona com a seus, però el temps i l'emplaçament han caigut en l'oblit abans i després de l'estat d'alarma. Fins i tot li va passar a davant la conferència de presidents a San Millán de la Cogolla (La Rioja). El tòtem al qual s'aferra Sánchez en el diàleg és l'anomenada *Agenda per al retrobament*, de 44 punts (que van des de la inversió al Prat fins a anul·lar el judici a Companys). Tot és on era, i això que Sánchez va escriure dos epígrafs optimistes en funció del punt: "sí" i "obert a la negociació". ■

Les frases

“És molt important tenir pressupost i les negociacions es juguen en la discreció”

María Jesús Montero
MINISTRA D'HISENDA

“Senyora Telechea, ajudi'ns en el fet que la nova llei de memòria democràtica surti aviat i entri en vigor”

Carmen Calvo
VICEPRESIDENTA PRIMERA DEL GOVERN ESPANYOL

a l'hora de negociar un pressupost a Madrid, no tindria incompatibilitat ni amb Vox”, ironitza un diputat d'EH Bildu.

Llei de memòria, CGPJ...

Més enllà de la carpeta econòmica que manté Aragonés al telèfon, la vicepresidenta Carmen Calvo promou una nova llei de memòria que completi la del 2007 i invita la diputada d'ERC Carolina Telechea a compartir l'aventura de tancar afers com ara la resignificació del Valle de los Caídos ja sense Franco i l'anul·lació del judici a Companys i la reparació del seu bon nom. De fet, la proposició de llei que el Parlament ha portat al Congrés per rescabalar el diner confiscat per Franco podria ser integrada en la nova llei. I, aquí, Sánchez ja sap que Cs no és de fiar: els d'Arrimadas han aprovat en el ple de l'Ajuntament de Madrid —on governa en coalició amb l'alcalde José Luis Martínez Almeida (PP)— la retirada de noms de carrers i plaques en memòria dels dirigents republicans i socia-

listes Francisco Largo Caballero i Indalecio Prieto. “Que no comptin més amb nosaltres per a l'exaltació de bàndols”, diu la vicealcaldessa de Madrid Begoña Villacís (Cs).

Encara més necessaris seran els socis d'investidura si el PSOE i Podem porten fins al final la reforma de l'elecció del Consell General del Poder Judicial (CGPJ) que esquivi el PP i el seu poder de vet rebaixant el requisit de tres cinquenes parts a la majoria absoluta. A Podem, Pablo Echenique confia a tenir el sí dels socis d'investidura per a una jugada de risc que afecta el futur dels presos polítics i el Tribunal Suprem, ja que el seu president i el del CGPJ és la mateixa persona, ara Carlos Lesmes, amb el mandat caducat des del 2018. La raó és simple: si el PSOE i Podem imposen ara la via de la majoria absoluta perquè ho poden fer amb ERC, un dia la truita podria girar-se a les urnes i el PP podria colonitzar el poder judicial i escorar-lo encara més a la dreta si tingués majoria absoluta amb Vox. ■

presidenta madrilenya, Isabel Díaz Ayuso, que té un vicepresident, Ignacio Aguado, de Cs, piulant laments i disculpes a Twit-

ter per ser incapaç d'evitar que el ministre Salvador Illa hagi intervingut Madrid amb el primer estat d'alarma territorial. El so-

cialisme madrileny fins i tot ha sondejat Cs per fer una moció de censura a Ayuso, però sense èxit. Si bé el PNB no patia votant

amb Cs les pròrrogues de l'estat d'alarma, ERC i EH Bildu invoquen una incompatibilitat manifesta amb Arrimadas. “El PNB,

Un Tiguan?
Un T-Roc?
Un T-Cross?
I només 1 any?

Flex Renting

Condueix un SUV de Volkswagen durant un any. I després... ja veurem!

- Assegurança, manteniment i assistència en carretera
- Una única quota mensual

Oferta Volkswagen Renting S.A. per a un Volkswagen Tiguan Edition 1.5 TSI 96 kW (130 CV). Termini 48 mesos. 48 quotes de 307,84 € (IVA inclòs). Entrada: 5.056,51 € (IVA inclòs). Quilometratge: 10.000 km/any. Inclou manteniment, reparacions i assegurança a tot risc sense franquícia. No inclou canvi de pneumàtics. Per a altres versions o equipaments, consulta el teu Concessionari Volkswagen. Oferta vàlida fins el 31/10/2020 excepte variació en les condicions del preu del vehicle. Consum mitjà WLTP (l/100 km): 5,9. Emissió de CO₂ WLTP (g/km) (NEDC) de: 147 (134). Model visualitzat: Volkswagen Tiguan amb opcionals. Sense cost de cancel·lació a partir de 12 mesos aportant una entrada inicial mínima de 2.475,97 € amb una quota mínima de 367,13 € (en funció de l'entrada i la durada). Imports IVA inclòs. Oferta vàlida per a la gamma SUV Volkswagen (Tiguan, T-Roc i T-Cross). Consulta les condicions al teu concessionari.

Autopodium

Girona, Figueres,
Sant Feliu de Guixols,
Mont-Ras, Olot,
Lloret de Mar
www.autopodiumvw.com

VOL VIURE EN
#CATALUNYALLIBERTAT

La JNC aprova trencar relacions amb el PDeCAT

El consell nacional de l'organització aposta per consolidar JxCat ■ Diuen que ells no s'han mogut del que defensaven

Redacció
BARCELONA

El consell nacional de la Joventut Nacionalista de Catalunya (JNC) va aprovar ahir trencar relacions amb el PDeCAT, amb el 88% dels vots a favor d'aquesta decisió. Les joventuts, que asseguren en un comunicat que no s'han mogut del que defensaven, assenyalen que la posició "no pot agafar ningú per sorpresa". L'organització manté que sempre ha apostat per la consolidació de Junts per Catalunya (JxCat) com a partit polític aglutinador del corrent central de l'independentisme, i així ho va expressar en el congrés de Reus l'any 2019 i en diverses posicions del consell nacional. "La voluntat majoritària de la militància sempre ha estat aquesta", remarquen.

"El PDeCAT ha decidit que supedita l'objectiu nacional de la independència de Catalunya a tot un seguit de condicions que nosaltres no compartim, de manera que la nostra relació no pot continuar", constaten. Expliquen que la JNC té exmilitants a la presó i a l'exili "per haver permès als catalans votar

Cloenda del congrés que la JNC va fer el novembre de l'any passat al monestir de Poblet ■ ACN

en un referèndum sobre la independència de Catalunya". "Els presos polítics i els exiliats ho són per haver defensat tot allò que nosaltres defensem, i no podem apostar per un projecte polític que els gira l'esquena", argumenten, i hi afegeixen que el president Puigdemont i els consellers Rull, Turull i Forn "ho són legítimament". "Nosaltres així ho reconeixem, i hem de formar part de l'instrument polític que ells impulsen", diuen, i creuen que això és incompati-

ble amb el fet de continuar treballant amb el PDeCAT.

El comunicat de l'organització vinculada fins ara al PDeCAT afegeix que la JNC "té un corpus ideològic robust fruit de la reflexió i el debat dels seus militants", al qual no renuncien "en cap cas". "Continuarem defensant allò que creiem que és millor per a Catalunya i per a la joventut i ho farem al costat dels nostres referents polítics, aportant la nostra visió crítica sempre", conclou el text. ■

POLÍTICA Debat Constituent aprova el full de ruta

Una cinquantena d'Enteses regionals i comarcals de Debat Constituent va aprovar ahir el full de ruta i el qüestionari definitiu amb 135 preguntes que haurà de votar la ciutadania i que servirà per definir el model de país. La consulta es farà a través d'un web que està previst que estigui actiu a finals de novembre, segons van informar fonts de Debat Constituent. Així mateix, hi haurà una trentena de vídeos informatius que en format de píndola ajudaran la ciutadania a tenir elements de judici per poder votar amb més coneixement de causa sobre cadascun dels àmbits que està previst debatre.

■ REDACCIÓ

POLÍTICA Podem vol un govern català alineat amb l'Estat

La coordinadora de Podem Catalunya, Conchi Abellán, va assegurar ahir que el govern de la Generalitat que surti de les eleccions del 14 de febrer hauria d'estar "alineat" amb "els avenços que està aconseguint" el govern de coalició que hi ha a l'Estat entre PSOE i UP. Abellán va explicar ahir durant l'obertura del consell ciutadà autònom de Podem Catalunya que cal "deixar en rere" una legislatura en la qual no s'ha treballat "per trobar solucions a les diferents crisis a les quals ens enfrontem, la nacional, la social i l'econòmica" i va apostar perquè en la propera legislatura "es posi l'accent" en la sanitat pública i la reconstrucció d'uns serveis públics que "han estat privatitzats fins a l'extenuació".

■ REDACCIÓ

La CUP vol ser "decisiva" en el nou cicle polític i forçar l'autodeterminació

M.M.
BARCELONA

"És imprescindible l'autodeterminació en l'àmbit social i en l'àmbit nacional. No hi ha marge de millora en el si de l'Estat espanyol." Amb aquestes paraules, el diputat de la CUP Carles Riera va obrir ahir un dels debats per concretar la proposta política de la formació de cara a les eleccions del 14 de febrer. Més de 400 militants i representants d'organitzacions territorials van participar ahir telemàticament en els 40 debats organitzats, i 120 més ho faran en els 12 espais de debat avui.

La proposta política de la formació és, en paraules de Riera, "ambiciosa, agosarada i sensata per fer front a la triple crisi que travessa el nostre país, social, econòmica i política, i per revertir el cicle de deteriorament institucional, econòmic i social". El diputat va assegurar que l'objectiu és un nou model social i econòmic "que garanteixi que la vida de les persones està al centre de qualsevol acció política".

Riera va insistir en la necessitat que els partits i el moviment social sumin "amb totes les eines i estructures necessàries per forçar l'Estat espanyol a una resolució democràtica del conflicte polític", i va reclamar que "el 14 de

Carles Riera, diputat de la CUP ■ ACN

La frase

"Cal que el 14 de febrer sigui un punt d'inflexió en la decadència en què ha entrat el moviment independentista"

Carles Riera
DIPUTAT DE LA CUP

febrer sigui un punt d'inflexió en la decadència en què ha entrat el moviment independentista".

Un cop finalitzats els debats, s'iniciarà el procés d'elaboració, debat i votació de les esmenes entre la militància i les organitzacions participants també de manera telemàtica, que finalitzarà l'11 de novembre. Paral·lelament, el 5 de novembre la CUP presentarà de manera pública en una conferència política el seu pla d'acció de cara a les eleccions. ■

FINANÇAMENT PRIVAT

Garantia immobiliària + 24H Anàlisi = Solució financera

TQ EURO CREDIT
La teva llibertat financera

972 48 72 22 www.tqeurocredit.com

UN ANY DEL 17-O

Els Mossos blinden els CDR a Girona

Una vintena de furgonetes dels Mossos van encercalar ahir al vespre els accessos a la plaça U d'Octubre de Girona, on estava convocada una concentració dels CDR per commemorar el 17-O i que va reunir una seixantena de manifestants. Els convocants van desplegar una pancarta i van llegir un manifest de tots els CDR. ■ ACN

VOL VIURE EN
#CATALUNYALLIBERTAT

Vint-i-una fosses en tre

MEMÒRIA • El govern ha exhumat una trentena de víctimes de la Guerra Civil i el franquisme en aquesta legislatura i n'ha aconseguit identificar vuit **PLA** • Els arqueòlegs començaran la setmana vinent a excavar a Salomó i continuaran a Móra d'Ebre

Emili Bella
BARCELONA

Els arqueòlegs iniciaran dimecres l'excavació d'una fossa de la Guerra Civil al cementiri municipal de Salomó (Alt Camp). Esperen trobar-hi les restes mortals de diversos soldats republicans caiguts durant l'ocupació franquista del poble, el gener de 1939. Testimonis orals indiquen que els mateixos veïns van recollir amb un carro els cadàvers que havien quedat estesos a terra i els van enterrar. N'hi podria haver una vintena.

Quan acabin la intervenció procediran a obrir una fossa a Móra d'Ebre, en una finca als afores de la capital de la Ribera d'Ebre, a prop d'un mas on l'exèrcit republicà va instal·lar un hospital de guerra per atendre els ferits de la batalla de l'Ebre. Allà es calcula que hi hauria una trentena de soldats republicans.

Amb aquestes dues actuacions, el Departament de Justícia de la Generalitat, a través de la direcció general de Memòria Democràtica, haurà obert vint-i-una fosses de la guerra i la dictadura des de l'inici de la legislatura, el gener del 2018. La primera, al tossal de Folies, a Seròs (Segrià), el febrer d'aquell mateix any. D'aleshores ençà s'han recuperat un total de 32 cossos. No sempre hi ha sort. En sis ocasions no es va trobar ningú.

En qualsevol cas, Salomó i Móra d'Ebre seran, respectivament, la 32a i la 33a fosses on s'han practicat excavacions des que es va posar en marxa, el 2017, l'anomenat pla de fosses. La inversió en l'obertura de les rases i en la identificació de víctimes ha estat de més de 2 milions d'euros. El programa, impulsat pels aleshores consellers Raül Romeva, Carles Mundó i Toni Comín, ha permès recuperar 316 individus, dels quals se n'ha aconseguit identificar vuit amb el programa d'identificació genètica, una base de dades amb perfils d'ADN de familiars de víctimes i de restes localitzades en fosses que s'encreuen

per cercar coincidències. "Tenir memòria és la millor base per tenir futur i la millor vacuna contra els nous extremismes, que com l'extrema dreta i el nou feixisme estan apareixent en les societats", va recordar el vicepresident, Pere Aragonès, en una visita la setmana passada al laboratori antropològic de la Facultat de Biociències de la Universitat Autònoma de Barcelona, on es realitzen els estudis antropològics i l'extracció de l'ADN de les restes òssies. Les extraccions de mostres de frotis bucal es fan a l'Hospital Universitari Vall d'Hebron.

El programa d'identificació disposa actualment d'unes 2.000 mostres d'ADN de familiars, mentre que al cens de desapareguts hi ha registrats 6.000 casos. L'agost del 2016 no arribaven a 4.800.

Es calcula que a Catalunya hi ha unes 20.000 persones enterades en les 523 fosses documentades. L'Estat espanyol, amb més de 144.000 persones en parador desaparegut, és el segon del món amb el nombre

El gener de l'any passat es va poder posar nom i cognoms a les primeres víctimes

més alt de fosses sense obrir, només per darrere de Cambodja. L'any 2004 la Generalitat va obrir, a Prats de Lluçanès (Osona), la primera fossa al Principat en democràcia. Anteriorment, les primeres iniciatives públiques —a partir del 2000— se centraven en la reparació econòmica de les víctimes, amb indemnitzacions a antics presos polítics, una línia d'actuació que ha atès unes 40.000 sol·licituds. Però no va ser fins al pla de fosses que les esperades exhumacions van agafar embranzida. Abans que es posés en marxa, la Generalitat només actuava a petició dels familiars de desapareguts.

El novembre del 2018 es van enterrar, també a Prats de Llu-

canès, les restes recuperades de la fossa de la carena de Sant Sebastià i de la fossa de l'antic cementiri de Sant Andreu de Llana, divuit soldats no identificats, molt probablement de l'exèrcit republicà, morts en combat el febrer de 1939. Es tractava de les primeres restes d'una excavació del pla que tornaven al municipi on van ser exhumades per rebre sepultura.

Però fins al gener de l'any passat no van arribar els primers fruits del programa d'identificació, quan es va poder determinar la identitat de les quatre primeres víctimes: Leandro Preixens, Ramon Jové, Maria Teresa Mir i Josep Moles. Eren enterrats al cementiri antic del Soleràs (Garrigues). Els tres

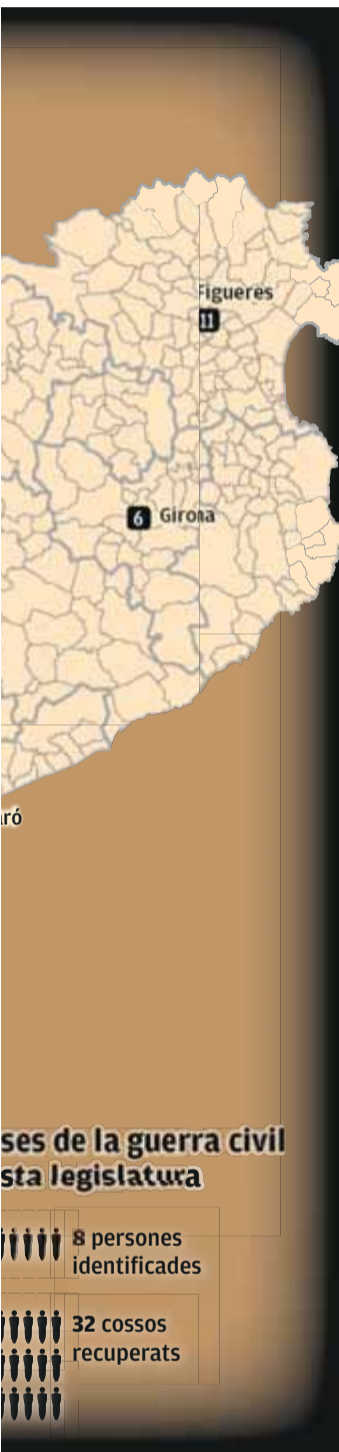
primers eren civils, veïns del poble, que van morir entre el 25 i el 27 de desembre de 1938 per les bombes franquistes. Moles, en canvi, era un soldat republicà de Vimodí (Conca de Barberà) que va desaparèixer el desembre de 1938 al front del Segre. "Tancarem un capítol i ell podrà descansar", deia a aquest diari el net de Preixens, Josep Maria Ruestes, mentre esperava rebre les despulles per enterrar el padrí.

La del Soleràs és la fossa més gran excavada fins ara a Catalunya en nombre d'individus, amb restes de 146 persones. Les fosses que es derivaven de l'existència pròxima d'un hospital de campanya acostumen a estar dins dels mateixos cementiris,

però hi ha altres tipologies de fossa, com les creades per la repressió republicana entre el juliol de 1936 i el maig de l'any següent. També existeixen les que es van generar a partir dels camps de treball republicans, creats pel ministre de Justícia de l'època, el reusenc Joan Garcia Oliver, de la FAI. Hi complien condemna presos que es dedicaven a excavar trinxeres. Els que hi morien eren enterrats allà mateix.

Després hi ha les fosses que van sorgir a partir de la repressió de les tropes rebels quan van ocupar el país. En aquest cas, la majoria se sap aproximadament on són i qui hi pot haver enterrat; en general, civils. Igualment, hi ha fosses de sol-

es anys

dades dels dos bàndols al llarg de la línia de front a Pontent, així com de soldats republicans en retirada, enterrats sovint pels mateixos veïns.

La primera fossa que es va obrir amb el pla, el 2017, va ser d'aquesta tipologia. Arran de la tàpia del cementiri de Figuerola d'Orcau (Pallars Jussà), a l'exterior, es van trobar restes de disset individus arrencats —es creu que del bàndol rebel— i indumentària militar diversa. Haurien mort entre l'abril i el maig del 1938 al front.

Al sud també es localitzen fosses de la batalla de l'Ebre, tot i que són més aviat petites, ja que les restes de les més grans les van traslladar al Valle de los Caídos el 1964. Encara hi són. Per les Terres de l'Ebre, però, no és difícil trobar restes en superfície en camps, al bosc o a les carenes, a la serra de Pàndols i altres indrets de la batalla.

Judicis nuls i cens de deportats
En la mateixa línia de reparació de les víctimes, el departament d'Ester Capella ha expedit 4.136 documents de nul·litat de judicis i consells de guerra dictats per causes polítiques a Catalunya durant el franquisme, en què consten el nom i els cognoms de la persona processada pels tribunals militars i legals de la dictadura.

Al Principat hi ha 66.629 persones contra les quals es van

Es calcula que hi ha 20.000 persones per desenterrar en més de 500 punts del Principat

cursar procediments judicials militars per causes polítiques durant la dictadura. Els tribunals que les instruïen van actuar a partir de l'abril de 1938 i fins al desembre de 1978, tres anys després de la mort de Franco.

D'altra banda, el maig passat, el govern va publicar el cens de deportats catalans i espanyols als camps nazis, la base de dades de deportacions més completa de l'Estat amb un total de 9.161 persones registrades, de les quals unes dues mil són catalanes. El cens és el resultat d'un projecte de recerca dirigit pel Memorial Democràtic amb la col·laboració de l'Amical de Mauthausen i la Universitat Pompeu Fabra. ■

146

persones es van exhumar a la fossa més gran oberta fins ara a Catalunya, al cementiri antic del Soleràs, a les Garrigues.

Les plaques Stolpersteine que es van col·locar ahir a Súria ■ EL PUNT AVUI

La instal·lació de les llambordes Stolpersteine s'estén arreu de Catalunya

▣ Sabadell lidera el rànquing de peces instal·lades en record de les víctimes del nazisme ▣ Barcelona s'estrena amb la de Companys ▣ Avui se'n posen 14 a Súria

E. Bella
BARCELONA

Francisco Cazorla, Manel Cazorla, Juan Navarro, Antonio Martínez, Antonio Yélamos... Són algunes de les catorze víctimes del nazisme que el Memorial Democràtic va homenajar ahir amb la col·locació d'una llamborda Stolpersteine a Súria. Amb aquestes peces ja són 257 les que es poden trobar en gairebé una quarantena de municipis d'arreu de Catalunya. Només aquest mes se n'han plantat trenta-tres.

Es tracta d'una placa artística de 10 per 10 cm² que es col·loca a la vorera, davant de l'últim domicili que va tenir el represaliat en llibertat. Són obra de l'artista alemany Gunter Demnig i estan fetes de formigó i cobertes d'una fulla de llautó on es graven les dades personals de deportats als camps nazis,

La xifra

257

llambordes Stolpersteine hi ha instal·lades al conjunt de Catalunya en una quarantena de municipis.

tant assassinats com supervivents, incloent-hi exiliats. També volen recuperar la memòria d'aquelles persones que, davant del destí que els esperava, van decidir suïcidar-se. Stolpersteine significa pedra que fa ensopagar. Es considera el memorial més gran del món, amb presència en una vintena de països i 75.000 exemplars.

La primera

L'origen de les Stolpersteine és la placa que Demnig va instal·lar el 1992 davant de l'ajuntament de

La data

16.12.1992

La primera Stolpersteine es va col·locar davant de l'ajuntament de Colònia, des d'on es van estendre al món.

Colònia, on Heinrich Himmler va ordenar l'inici de les deportacions. El 1995 es van col·locar les primeres 250.

A Catalunya —i al conjunt de l'Estat espanyol— no van arribar fins al 2015, a Navàs (Bages). Actualment, Sabadell encapçala el rànquing del nombre de llambordes instal·lades al Principat, amb 61, seguida de Manresa (24), Girona (16), Mataró (15) i, des d'ahir, Súria (14). La ciutat de Barcelona es va estrenar dijous amb la col·locació a la plaça de Sant Jaume d'una peça de-

dicada al president de la Generalitat Lluís Companys, coincidint amb el 80è aniversari del seu afusellament. El gener del 2018 se'n va col·locar una davant de la casa de Neus Català, l'única a la demarcació de Tarragona.

El Memorial Democràtic ha coordinat la instal·lació de totes les llambordes, a excepció de les set peces de Gironella, i cinc de les sis col·locades a Navàs. En aquests dos casos, la instal·lació va ser a iniciativa dels ajuntaments. El mateix Gunter Demnig va venir a Catalunya l'any passat per presenciar la instal·lació de la seva obra en diverses localitats.

Moltes escoles treballen la memòria del nazisme a les aules a partir de les plaques Stolpersteine col·locades als municipis. De moment, la majoria es concentren a les comarques barcelonines i a la demarcació de Lleida. ■